

In haar studie volgt mw. Kort een voor de hand liggende periodisering die is gebaseerd op de omvangrijke grondwetsherzieningen: 1848, 1887, 1917 en tenslotte de 'blanco' bezettingsjaren als breukvlak met de modernste tijd. Zij confronteert de ingenomen standpunten der christelijke kamerleden met de programma's der partijen die zij vertegenwoordigden. Opvallend vaak liepen de scheidslijnen in de opinies dwars door de partijen heen.

Ondanks de grote beperkingen die schrijfster zich bij dit monnikenwerk heeft opgelegd, mag geconcludeerd worden dat haar arbeid een welkome en nuttige toegang is tot een aspect der parlementaire geschiedenis. Naar haar inzicht hebben CHU-leden zich doorgaans meer dan ARP-leden voorstanders betoond van een ruimere interpretatie van de constitutionele vrijheid van meningsuiting. Haareindconclusie is zelfs: 'Tot de periode 1945-1983 komt het weinig voor dat afgevaardigden van christelijke partijen de vrijheid van meningsuiting in het algemeen (dat wil zeggen niet alleen voorde eigen groepering) wensen te beschermen' (368). Het wachten is op de 'monnik' die het werk voor de niet-christelijke kamerleden onderneemt.

A. H. Huussen jr.

M. Maziers, *Histoire d'une forêt périurbaine: Soignies 1822-1843. Sous la coupe de la Société Générale* (Aménagement du territoire et environnement; Brussel: Éditions de l'Université de Bruxelles, 1994, 143 blz., ISBN 2 8004 1087 6).

Toen koning Willem I in 1822 zijn plannen voor de oprichting van een nationale domeinbank gedwarsboomd zag door de Tweede Kamer der staten-generaal, zocht en vond hij steun voor de oprichting van een private bank. Opggericht onder de benaming 'Algemeene maatschappij ter begunstiging van de volksvlijt', werd ze snel beter bekend onder de naam 'Société Générale de Belgique'. De koning werd er de voornaamste aandeelhouder van. In de zomer van 1822 vroeg en verkreeg de koning de toepassing van artikel 31 van de grondwet: in ruil voor een vermindering van de jaarlijkse burgerlijke lijst met een som van een half miljoen gulden (van 2,4 tot 1,9 miljoen gulden), kon de koning zich een hoeveelheid grond laten toewijzen met eenzelfde opbrengst. Met deze gronden betaalde Willem gedeeltelijk het grote pak aandelen dat hij had gekocht. De gronden kwamen dus in het bezit van de 'Société Générale de Belgique', die er veel meer uithaalde dan een half miljoen gulden: de meeropbrengst werd verdeeld tussen het amortisatiesyndicaat en de bank zelf. Met de privatisering van deze gronden werd de staat dus heel wat lichter gemaakt. Het protest van tijdgenoten tegen dit gebeuren raakte stilaan op de achtergrond in het aanzwellend verzet tegen de gehele koninklijke politiek.

Het Zoniënwoud, dat tot deze schenking van de koning aan de bank behoorde, was in 1822 11.718 hectaren groot. Toen het in 1843 opnieuw door de (ditmaal Belgische) overheid werd overgenomen, had het nog een oppervlakte van 4.458 hectaren. De overige 7.260 hectaren waren verkocht en in hoofdzaak geroid voor landbouwdoeleinden.

De 'Société Générale de Belgique' is vooral tot de verkoop van dit bezit overgegaan na 1830. Toen immers bestond de vrees dat de Belgische regering, in het kader van de moeizame en langdurige onderhandelingen over de financiële aspecten van de boedelscheiding tussen Noord en Zuid, de conventie van 1822 zou opzeggen, zodat de bank haar aanspraken op de grond wel zou kunnen vergeten. Bovendien had de bank vanaf dat ogenblik veel meer liquide middelen nodig. Pas na de Belgische onafhankelijkheid begon ze immers systematisch met haar ondersteuning van de Belgische industrie via kortlopende leningen. In iets meer dan een decennium veranderde aldus bijna tweederden van dit unieke bos van eigenaar. De nieuwe eigenaars waren voor een flink deel zelf aandeelhouders van de bank.

Het interessante aan de studie van Maziers is dat hij het hierboven geschreven verhaal, dat in grote lijnen reeds eerder gekend was, plaatst in het perspectief van een ecologische studie. Het is overduidelijk dat Maziers het bos, dat zelfs nu nog één van de weinige grote bossen is die België nog bezit, wil koesteren en daarin vindt hij precies zijn motivatie om heel gedreven en erg secuur de 'aanslagen' op het bos in kaart te brengen. '... die België nog bezit,...' is hier wel erg ironisch: de privatisering van 1822 heeft ertoe geleid dat de toenmalige gemeentegrenzen ook in het bos werden doorgetrokken. De ironie wil dat, in het kader van de actuele federalisering van de Belgische staat, deze gemeenten ten dele bij het Vlaamse gewest, ten dele bij het Waalse gewest en ten dele bij het Brussels hoofdstedelijk gewest behoren. Het Zoniënwoud wordt dus door diverse instanties (op diverse wijzen) beheerd. Haar lijdensweg is duidelijk nog niet ten einde.

Hoewel Maziers de gebeurtenissen rond het Zoniënwoud zeer helder kadert in de politieke en economische geschiedenis van die tijd, is zijn invalshoek in de eerste plaats deze van het bosbeheer en van de ruimtelijke ordening. De opeenvolgende fasen van de verkaveling en rooiing tussen 1830 en 1843 worden overzichtelijk en grondig beschreven. Zijn werk, dat bovendien degelijk gedocumenteerd is en dat bijzonder vlot leest, kan dan ook model staan voor de ecologische geschiedschrijving, deze nieuwe ent aan de historische boom.

L. François

P. Hovart, *Honderdvijftig jaar zeevisserijbeheer 1830-1980. Een analyse van normatieve bronnen* (Oostende: Rijksstation voor zeevisserij, 1994, 317 blz.).

In maart 1995 nemen Canadese autoriteiten een Spaans vissersschip in beslag op grond van een argument, dat nu al ruim een eeuw de gemoederen van vissers, biologen en politici in de landen rond de rijke visgronden van Noordzee en Atlantische Oceaan in steeds sterkere mate bezig houdt: overbevissing. Een omvangrijke vloot Spaanse vissersschepen haalt vlak voor de Canadese kust zoveel, deels ondermaatse heilbot uit zee, dat daardoor de broodwinning van lokale vissers in de toekomst ernstig in gevaar zal kunnen komen. Vrije zee of niet: het leegvissen van een belangrijk en kwetsbaar vangstgebied door gebruik van teveel en verkeerde vistuigen kan niet worden getolereerd.

Het zoveelste conflict over het beheer van de visbestanden op de wereld was geboren. En als gebruikelijk vormden ook ditmaal internationale afspraken over quota, afgesproken visserijzones en toegestane vistuigen niet de regels van het spel; veeleer waren het evenzovele aanleidingen om de discussies maar weer eens opnieuw te beginnen.

Conflicten over visserij dateren in ons deel van de wereld al uit de zeventiende eeuw. Lange tijd was de haringvisserij op de Noordzee bijvoorbeeld een belangrijke factor in het economische en politieke machtsspel tussen Engeland en de Republiek. Maar men betwistte elkaar 'slechts' het recht om te vissen. De rijkdom van de zee was een gegeven feit. Natuurlijke factoren, niet menselijk ingrijpen zorgden voor schommelingen in de omvang van de voorraden vis. Niemand beschikte toen over de technische middelen om de teloorvang van de visstand te bewerkstelligen.

Dat veranderde in de negentiende eeuw. De komst van sterkere scheepstypen en minder 'discriminerende' vangstechnieken dan voorheen begon tegen het einde van die eeuw een aanslag te doen op de visrijkdom. Langzaam drong het besef door, dat het noodzakelijk was om te komen tot internationale afspraken over het beheer van de voorraden vis, in de Noordzee eerst, maar later zeker ook in de noord Atlantische Oceaan.